

Huishoudensprognose 2004–2050: ontwikkelingen naar burgerlijke staat

Andries de Jong¹⁾ en Han Nicolaas

De afgelopen jaren is het aantal huwelijkssluitingen sterk gedaald en het aantal echtscheidingen vrijwel constant gebleven. In 2003 lag het aantal huwelijken beduidend lager dan verwacht in de huishoudensprognose 2002–2050, terwijl het omgekeerde gold voor het aantal echtscheidingen. In 2004 zette de daling van het aantal huwelijken verder door en bleef het aantal echtscheidingen redelijk stabiel. In de nieuwe huishoudensprognose 2004–2050 zijn de langetermijnveronderstellingen van de vorige prognose dan ook op een aantal punten gewijzigd. Volgens de huishoudensprognose 2004–2050 stijgt het aantal ongehuwden fors, van 7,4 miljoen in 2004 naar 9,5 miljoen in 2050. Deze toename van 2,1 miljoen is aanzienlijk groter dan die van de totale bevolking (0,6 miljoen). Het aantal gehuwde personen neemt af van 7,0 miljoen in 2004 naar 5,6 miljoen in 2050.

1. Inleiding

Sinds 1992 brengt het CBS de nationale huishoudensprognose uit. Deze prognose is voor een belangrijk deel gebaseerd op de verwachte ontwikkelingen in de bevolking naar burgerlijke staat. De opbouw naar burgerlijke staat is een verbijzondering van de leeftijdsopbouw van de bevolking, die wordt ontleend aan de bevolkingsprognose van het CBS (De Jong, 2005a en 2005b).

In dit artikel wordt ingegaan op de prognose van de bevolking naar burgerlijke staat. Deze is gebaseerd op veronderstellingen over de eerste huwelijkssluiting, echtscheiding en hertrouw. In de huishoudensprognose wordt de bevolking naar burgerlijke staat vervolgens verder uitgesplitst naar huishoudenspositie. In een ander artikel in deze aflevering van *Bevolkingstrends* wordt nader ingegaan op de prognose naar huishoudenspositie (Harmsen en Nicolaas, 2005).

In dit artikel wordt, per demografische component, nagegaan in hoeverre de verwachte ontwikkelingen volgens de vorige huishoudensprognose (2002–2050) nog correct zijn. Tevens worden de veronderstellingen van de nieuwe prognose toegelicht. Ten slotte wordt de ontwikkeling van de bevolking naar burgerlijke staat beschreven.

2. Dalende populariteit van het eerste huwelijk

In de eerste jaren van deze eeuw is een sterk dalende trend zichtbaar in het aantal eerste huwelijkssluitingen, slechts onderbroken door een kleine stijging in 2002 (*grafiek 1*). Ook in 2004 was sprake van een forse daling, die

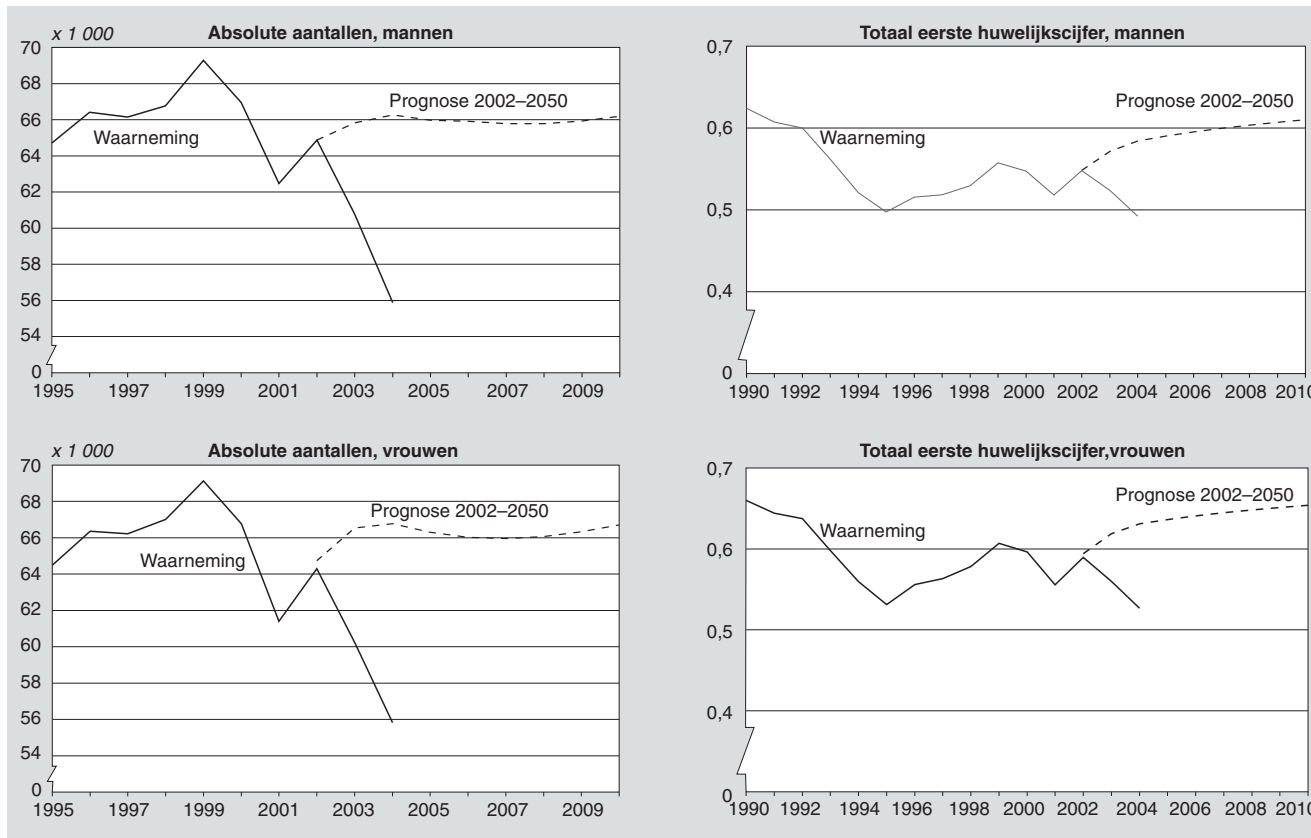
lijkt samen te hangen met de economische recessie. Het is namelijk bekend dat het aantal geboorten toeneemt in jaren van hoogconjunctuur en afneemt in tijden van laagconjunctuur (De Beer, 1991; Giersbergen en De Beer, 1997). Het huwelijk speelt een belangrijke rol in deze samenhang, aangezien veel vrouwen wachten met hun eerste kind tot ze zijn getrouwd (Alders en De Graaf, 2001). In economisch minder goede tijden wordt minder getrouwd, hetgeen ook minder geboorten tot gevolg heeft. De huwelijks- en geboortecijfers voor 2003 en 2004 bevestigen deze relatie. In deze twee jaren is het aantal eerste huwelijken met 9 duizend gedaald, terwijl het aantal geboorten in 2004 ruim 8 duizend lager was dan in 2002.

Het aantal eerste huwelijken daalde in 2004, volgens het voorlopige jaarcijfer, met ongeveer 5 duizend. Een vrijwel gelijk patroon is zichtbaar in de kansen om voor het eerst te trouwen, gemeten aan de hand van het eerste huwelijkscijfer. Dit cijfer is een kernindicator die wordt berekend door op elke leeftijd het aantal eerste huwelijken te relateren aan het aantal personen, en deze cijfers vervolgens te sommeren over de leeftijden. In de huishoudensprognose 2002–2050 werd verondersteld dat de stijging van het eerste huwelijkscijfer die in 2002 inzette hierna zou doorzetten. In werkelijkheid bleek 2002 slechts een eenmalige opleving en daalde het eerste huwelijkscijfer al in 2003 weer vrij sterk, om in 2004 verder te dalen naar het laagste niveau ooit. De onverwacht sterke daling in 2003 is niet eenvoudig te verklaren. Hierboven is de relatie met de conjunctuur al genoemd en opgemerkt dat er sprake is van een relatie tussen het huwelijk en het krijgen van kinderen. De vraag in hoeverre de kinderwens de aanleiding vormt om te gaan trouwen, is desondanks moeilijk te beantwoorden. Opvallend is dat paren die vóór het huwelijk hebben samengewoond veel sneller na de huwelijkssluiting een kind krijgen dan paren die niet hebben samengewoond. Voor samenwonenden lijkt de kinderwens dus vaker de aanleiding voor een huwelijk te zijn. Voorts kiezen vrouwen die wel een partner hebben maar geen kinderen verwachten vaker voor ongehuwd samenwonen, terwijl vrouwen met een kinderwens uiteindelijk meestal voor het huwelijk kiezen. De conclusie is dat huwelijk en kinderen in Nederland nog steeds sterk met elkaar samenhangen. Dit houdt in dat bij het voorspellen van de ontwikkelingen rond het eerste huwelijk rekening moet worden gehouden met de verwachte vruchtbaarheidsontwikkelingen.

Het eerste huwelijkscijfer ligt voor vrouwen ongeveer vijf procentpunten boven dat van mannen. Dit komt enerzijds doordat er meer jongens dan meisjes worden geboren en anderzijds doordat gescheiden mannen vaker hertrouwen dan gescheiden vrouwen. Hierdoor moeten ongehuwde mannen op de huwelijksmarkt concurreren met gescheiden mannen.

¹⁾ Sinds 1 februari 2005 werkzaam bij het Ruimtelijk Planbureau te Den Haag.

1. Eerste huwelijksluiting, waarneming en prognose 2002–2050

Schommelingen in het eerste huwelijkscijfer van *kalenderjaren* zoals weergegeven in grafiek 1 kunnen worden veroorzaakt door het zogenaamde periode-effect. Van een dergelijk effect is bijvoorbeeld sprake als in een bepaald kalenderjaar op verschillende leeftijden vaker wordt gehuwd, terwijl de mate waarin afzonderlijke geboortegeneraties uiteindelijk ooit zullen huwen niet verandert. Cijfers voor *geboortegeneraties* zijn daarentegen niet gevoelig voor veranderingen in de gemiddelde leeftijd waarop het eerste huwelijk plaatsvindt. Om deze reden worden de ontwikkelingen ook op basis van geboortegeneraties geanalyseerd. Het nadeel van laatstgenoemde aanpak is echter dat de huwelijkscijfers voor recente generaties slechts tot een bepaalde leeftijd (of voor een bepaalde duur) kunnen worden waargenomen.

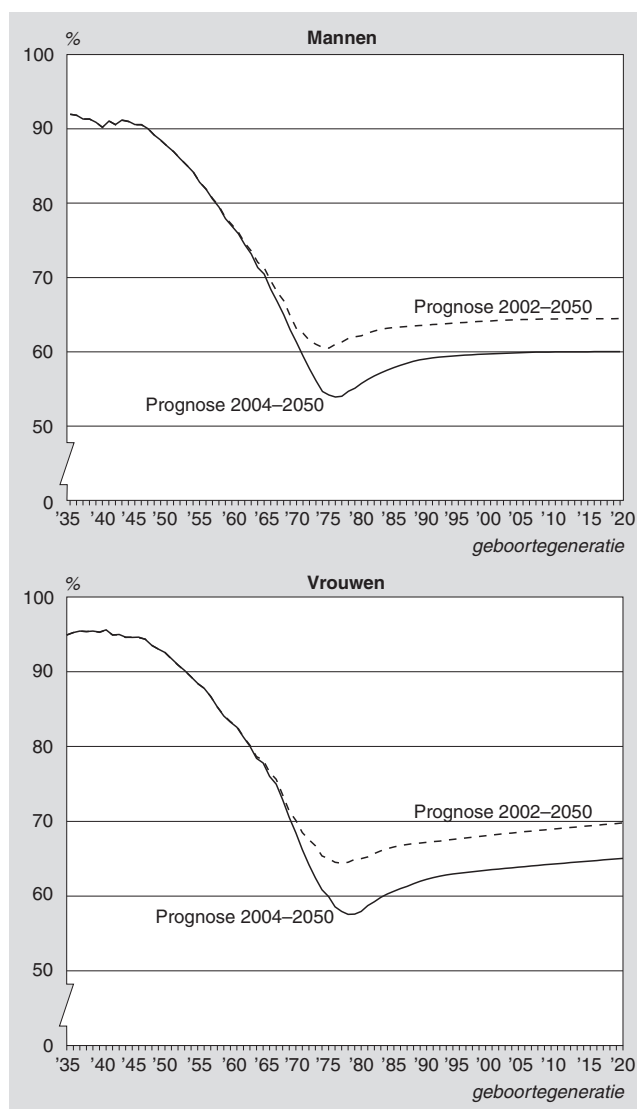
In de prognose 2002–2050 is het percentage mannen en vrouwen dat uiteindelijk gaat trouwen mede ontleend aan een analyse van gegevens uit het Onderzoek Gezinsvorming 1998. In dit onderzoek is aan personen die zijn geboren in de periode 1945–1979 gevraagd of ze ooit zijn getrouwd en, als dit niet het geval is, of ze van plan zijn dat ooit nog te doen. Op basis hiervan werd geconcludeerd dat van de geboortegeneraties 1975 en later 70 procent van de vrouwen ooit zal trouwen (De Jong en Steenhof, 2001). Rekening houdend met het feit dat mannen minder vaak trouwen, werd het aandeel mannen dat uiteindelijk trouwt bepaald op 65 procent.

De veronderstelling dat 70 procent van de vrouwen van deze geboortegeneraties ooit zal gaan trouwen, lijkt niet langer plausibel: wordt voor nog niet waargenomen leeftijden uitgegaan van cijfers die voor oudere geboortegeneraties al zijn waargenomen, dan wordt het percentage van 70

niet meer bereikt (zie ook grafiek 1). Dit is een argument om de kernveronderstellingen van de vorige prognose naar beneden bij te stellen.

Op basis van recente ontwikkelingen in het eerste huwelijkscijfer kan worden geconcludeerd dat de waarnemingen in 2003 en 2004 beduidend lager zijn uitgevallen dan in de huishoudensprognose van 2002 werd geschat. Ook dit maakt een aanpassing van de veronderstelling van de vorige prognose noodzakelijk. Gezien de waarnemingen in 2003 en 2004 zou een verlaging van het eerste huwelijkscijfer met 10 procentpunten, bij zowel mannen als vrouwen, aannemelijk zijn. Gegevens uit het Onderzoek Gezinsvorming 2003, waarin aan personen geboren in de periode 1940–1984 is gevraagd of ze ooit zijn getrouwd en, als dit niet het geval is, of ze van plan zijn dat ooit nog te doen, laten echter zien dat dit een te forse bijstelling zou zijn. Bovendien zijn in grafiek 1 ‘nieuwe’ geregistreerde partnerschappen, die in de bevolkingsstatistiek van het CBS bij de gehuwden worden geteld, niet meegerekend. In 2003 waren dit er ongeveer 4,5 duizend. De rest van de 10 duizend geregistreerde partnerschappen in 2003 betrof omzettingen van een huwelijk in een partnerschap met de bedoeling dit partnerschap te ontbinden (de zogenaamde ‘flitscheiding’). Op grond van bovengenoemde ontwikkelingen is in de nieuwe prognose voor zowel vrouwen als mannen het eerste huwelijkscijfer met 5 procentpunten verlaagd. Dit betekent dat op de lange termijn 65 procent van de vrouwen en 60 procent van de mannen een eerste huwelijk aangaat. Als gevolg van deze daling van het aantal gehuwden, neemt het aantal ongehuwde samenwonenden toe en, op den duur, ook het aantal alleenstaanden. Samenwoonrelaties worden namelijk vaker verbroken dan relaties van gehuwde paren.

2. Kans op een eerste huwelijk, huishoudensprognose 2002–2050 en 2004–2050

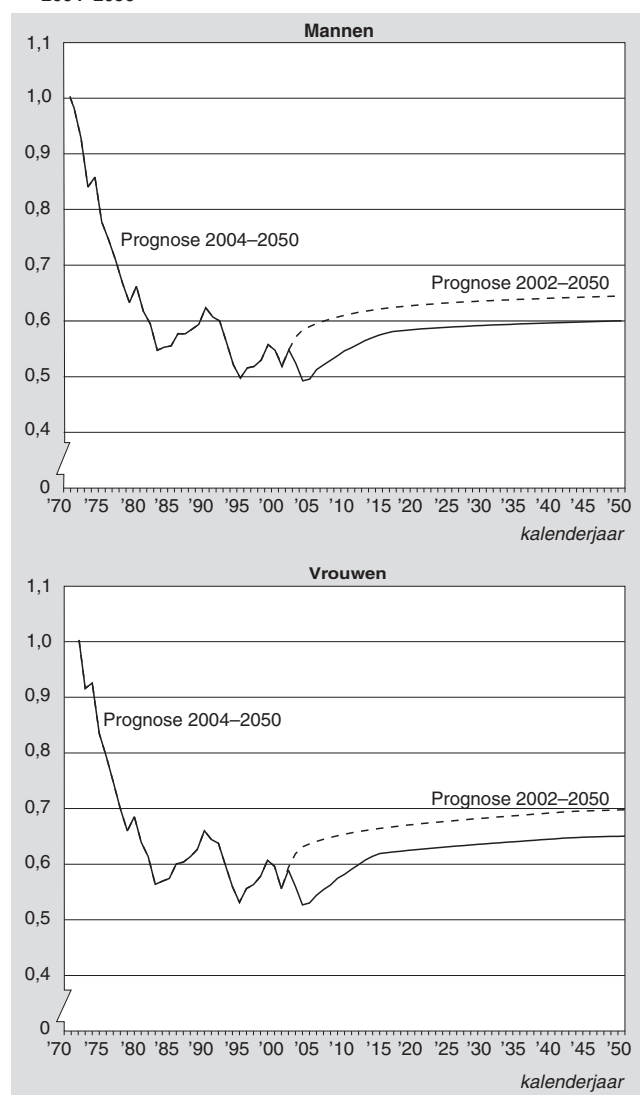
Grafiek 2 geeft aan wat de effecten zijn van de nieuwe veronderstellingen voor de eerste huwelijkssluiting van geboortegeneraties. De recente daling van de huwelijkscijfers van de afgelopen jaren vertaalt zich in een lagere kans op een eerste huwelijk voor personen die na 1965 zijn geboren. Grafiek 3 toont de ontwikkeling van het totaal eerste huwelijkscijfer voor kalenderjaren. Hierin is te zien dat blijkens de transversale maat het eerste huwelijkscijfer in de komende jaren licht gaat stijgen.

In de nieuwe prognose is als volgt rekening gehouden met geregistreerde partnerschappen. In de bevolkingsstatistiek van het CBS worden geregistreerde partnerschappen bij de gehuwden geteld. In 1998 zijn 4,5 duizend partnerschappen geregistreerd, terwijl in de jaren daarna sprake was van een aantal van circa 3 duizend. In 1998 betroffen deze registraties voornamelijk paren van gelijk geslacht (ongeveer 3 duizend). Mede door de invoering in 2001 van het huwelijk voor paren van gelijk geslacht daalde de registratie van partnerschap door dergelijke paren. In 2001 bedroeg het aantal geregistreerde partnerschappen door paren van gelijk geslacht ongeveer 500, en dit aantal was in 2003 vrijwel ongewijzigd. In de nieuwe prognose wordt ervan uitgegaan dat geregistreerde partnerschappen van

paren van gelijk geslacht in de toekomst getalsmatig van beperkt belang blijven, en om deze reden niet in de prognose hoeven te worden verdisconteerd.

Tegenover de daling van geregistreerde partnerschappen door paren van gelijk geslacht staat een stijging van geregistreerde partnerschappen door paren van ongelijk geslacht. Hun aantal steeg van 3 duizend in 2001 naar 10 duizend in 2003. Deze stijging kan worden verklaard door het feit dat huwelijken sinds 1 april 2001 via een snelle procedure kunnen worden omgezet in partnerschappen, en vervolgens kunnen worden ontbonden (de 'flitsscheiding'). Aangezien het bij deze partnerschappen voor een groot deel om omzettingen van (eerste) huwelijken gaat, is besloten om de registratie van een partnerschap niet eenzelfde status te geven als het sluiten van een huwelijk. Om deze reden zijn deze relaties bij het berekenen van het eerste huwelijksperscentage buiten beschouwing gelaten.

3. Totaal eerste huwelijkscijfer, huishoudensprognose 2002–2050 en 2004–2050

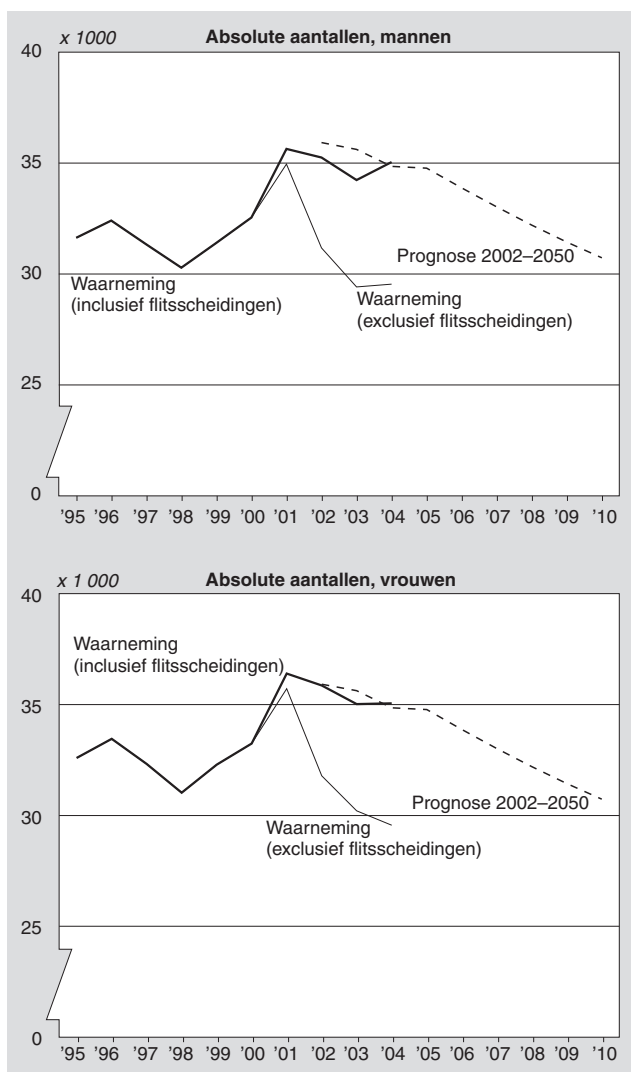

3. Minder echtscheidingen maar meer flitsscheidingen

Sinds 1998 vertoonde het aantal echtscheidingen een stijgende trend (grafiek 4), om in 2001 een piek te bereiken.

Daarna was sprake van een daling van het aantal echtscheidingen. Deze ontwikkeling geeft voor de periode na 2001 echter geen goed beeld van het werkelijke aantal scheidingen. Zoals in de vorige paragraaf is opgemerkt, hebben echtparen de laatste jaren de mogelijkheid om hun huwelijk via een snelle procedure te laten omzetten in een geregistreerd partnerschap, en dit partnerschap vervolgens te laten ontbinden. Alders en Harmsen (2004) schatten het aantal van deze flitsscheidingen in 2003 op bijna 5 duizend. Van Huis (2005) komt voor 2004 op een aantal van 5 duizend. In grafiek 4 zijn de ontwikkelingen in de echtscheiding inclusief het aantal flitsscheidingen tevens weergegeven. De betreffende lijn laat vanaf 2001 een stabiel hoog niveau zien: de daling van het aantal ‘formeel’ echtscheidingen wordt vrijwel volledig gecompenseerd door de stijging van het aantal flitsscheidingen. De ontwikkeling van het totaal aantal scheidingen sluit goed aan bij de ontwikkeling volgens de prognose 2002–2050. Er is dus geen aanleiding om de kernveronderstelling aan te passen.

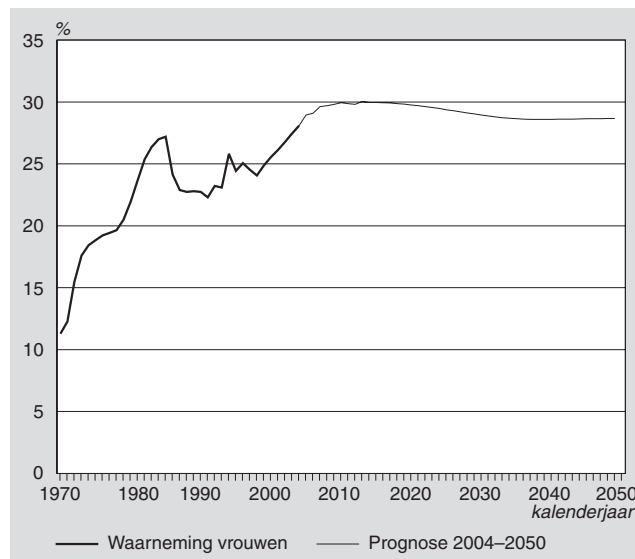
4. Echtscheiding, waarneming en huishoudensprognose 2002–2050

De ontwikkelingen in de geneigdheid om te scheiden kunnen worden weergegeven aan de hand van een totaal echtscheidingscijfer op basis van geboortegeneraties (in

de statistiek worden doorgaans percentages op basis van huwelijkscohorten gepubliceerd). Deze kernindicator wordt berekend door op elke leeftijd het aantal eerste scheidingen te relateren aan het aantal personen, en deze cijfers vervolgens te sommeren over de leeftijden. In de jaren negentig schommelde dit cijfer tussen 0,25 en 0,30. In de vorige prognose (2002–2050) werd na 2002 geen verdere stijging van het totaal echtscheidingscijfer verwacht. Op basis van een analyse van echtscheiding in geboorte- en huwelijksgeneraties werd verondersteld dat op de lange termijn drie op de tien huwelijken door echtscheiding worden ontbonden. De recente ontwikkelingen rond de echtscheiding geven geen aanleiding deze veronderstelling te wijzigen. De stijging in 2001 en het stabiel hoge niveau daarna hangen samen met nieuwe juridische mogelijkheden om te scheiden (de eerder genoemde flitsscheiding). In de nieuwe prognose wordt verondersteld dat er geen sprake zal zijn van een structurele verandering in de kans om te scheiden en wordt opnieuw verondersteld dat drie op de tien huwelijken door echtscheiding (inclusief flitsscheidingen) zullen worden ontbonden. Grafiek 5 laat de ontwikkeling van de scheidingskans zien volgens de prognose 2004–2050. Het eindniveau, bijna 30 procent voor zowel mannen als vrouwen, is in 2005 al vrijwel bereikt.

5. Kans op echtscheiding, huishoudensprognose 2004–2050 (inclusief flitsscheidingen)

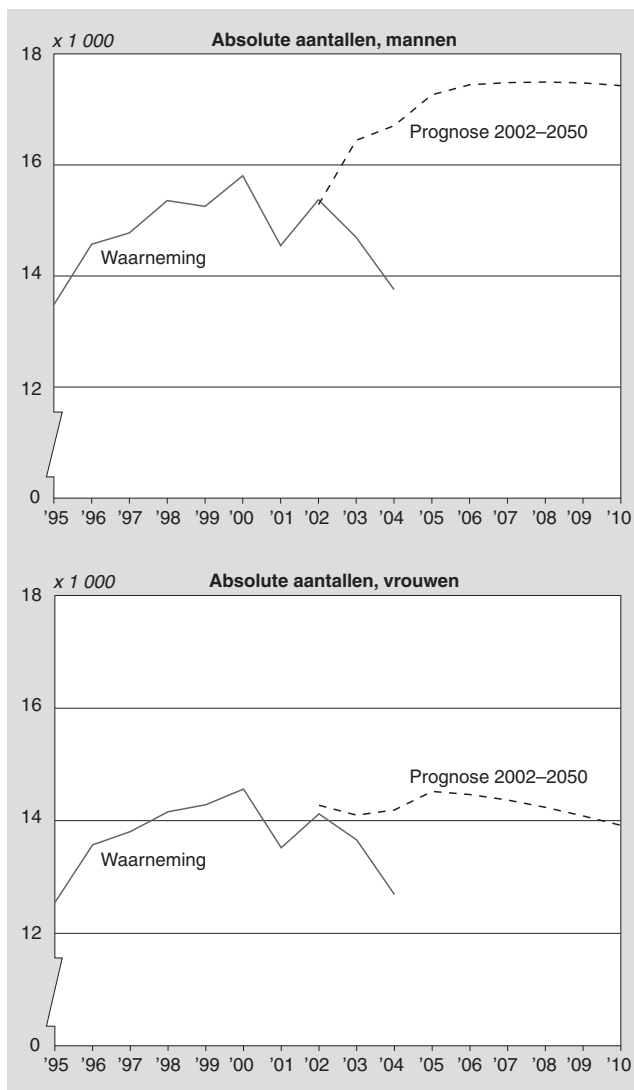
4. Ook dalende trend in hertrouw van gescheidenen

Niet alleen de aantallen eerste huwelijken vertoonden de afgelopen jaren een sterke daling, maar ook bij hertrouw was dit het geval. In de eerste jaren van deze eeuw daalde het aantal hertrouwende gescheiden mannen van 16 duizend in 2000 naar 14 duizend in 2004. Bij de vrouwen was sprake van een vergelijkbare daling (grafiek 6). In de prognose 2002–2050 werd echter een lichte stijging van het aantal hertrouwde huwelijken van gescheidenen vanaf 2002 verwacht. Vooral de hertrouw van gescheiden mannen is hierdoor overschat.

In tegenstelling tot het eerste huwelijk en de hertrouw van gescheidenen, vertoont de hertrouw van weduwes en weduwnaars sinds 2000 een lichtere daling. Bovendien was

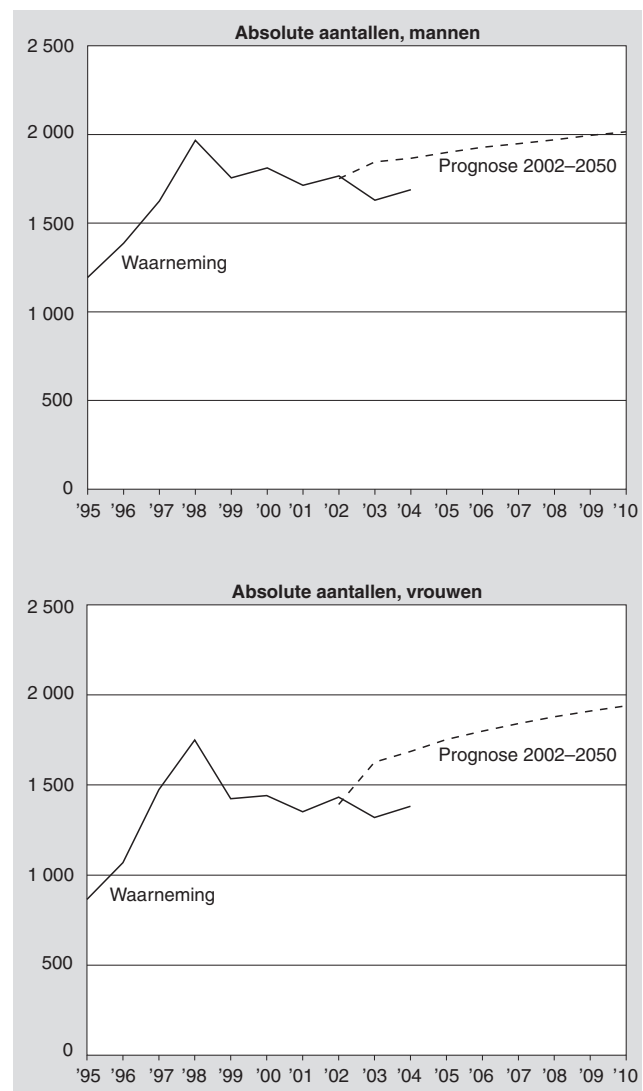
in 2004 sprake van een toename van het aantal hertrouwende verweduwen (*grafiek 7*). Deze was echter niet groot genoeg om het voorspelde aantal van de vorige prognose te bereiken.

6. Hertrouw van gescheidenen, waarneming en huishoudensprognose 2002–2050

In de prognose wordt de hertrouw gemodelleerd aan de hand van leeftijdsspecifieke hertrouwkansen. De economische groei, die invloed heeft op de huwelijksgeneigdheid, bevindt zich momenteel in historisch perspectief op een laag niveau, al lijkt het dieptepunt achter de rug te zijn. Voor de huwelijkssluiting betekent dit dat een verdere daling van de (hertrouw)huwelijken niet waarschijnlijk is. Hiermee is echter niet gezegd dat de populariteit van het huwelijk weer zal gaan stijgen. Gezien deze onzekerheden is in de prognose besloten de leeftijdsspecifieke hertrouwkansen vanaf 2004 constant te houden. Dit houdt in dat de kans voor gescheidenen op hertrouw uitkomt op bijna 55 procent voor mannen en bijna 45 procent voor vrouwen (*grafiek 8*). Dit zijn kleine neerwaartse bijstellingen ten opzichte van de prognose van 2002. Gescheiden vrouwen hebben een kleinere kans om te hertrouwen, omdat eventuele kinderen na een scheiding meestal bij hen blijven wo-

7. Hertrouw van verweduwen, waarneming en huishoudensprognose 2002–2050

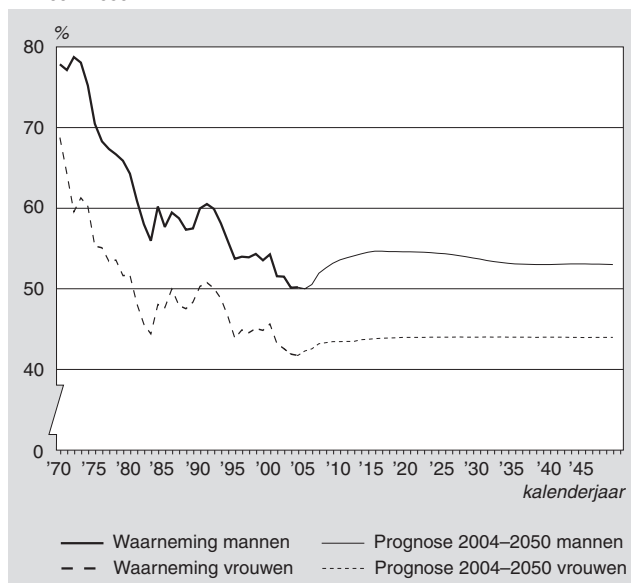
nen. Voor de hertrouw van verweduwen betekent het constant houden van de leeftijdsspecifieke hertrouwkansen dat iets meer dan 5 procent van de weduwnaars en iets minder dan 5 procent van de weduwes zal hertrouwen (*grafiek 9*). In de prognose van 2002 lagen deze percentages op ongeveer hetzelfde niveau.

5. Prognosefouten in bevolking naar burgerlijke staat

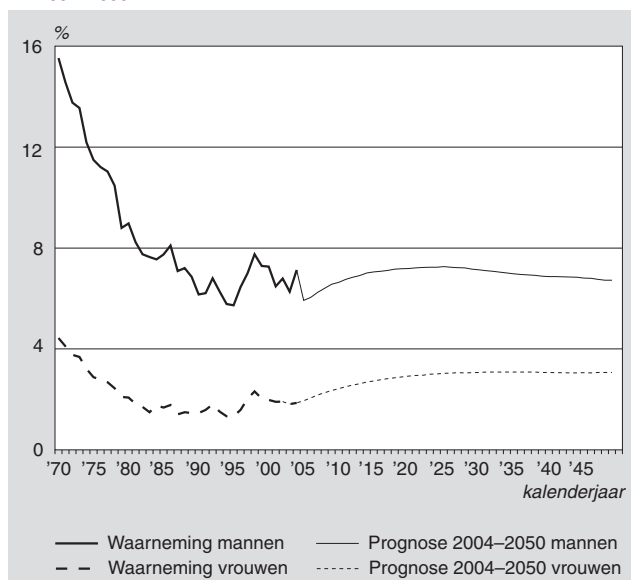
In deze paragraaf wordt voor het kalenderjaar 2004 de bevolking naar burgerlijke staat volgens de prognose 2000–2050 vergeleken met de waarneming. Uit de *staat* blijkt dat de afwijkingen tussen prognose en waarneming gering zijn. In de prognose is het aantal gehuwden (inclusief de personen met een geregistreerd partnerschap) licht onderschat en het aantal ongehuwden, verweduwen en gescheidenen licht overschat.

De prognosefouten zijn bij de mannen over het algemeen iets groter dan bij de vrouwen. De verklaring hiervoor ligt in het feit dat de prognosefout voor de totale bevolking bij de mannen met 20 duizend aanzienlijk groter is dan bij de vrouwen (6 duizend).

8. Kans voor gescheidenen op hertrouw, huishoudensprognose 2004–2050

9. Kans voor verweeduwen op hertrouw, huishoudensprognose 2004–2050

Staat
Bevolking naar burgerlijke staat op 1 januari 2004, waarneming en
prognose 2002–2050

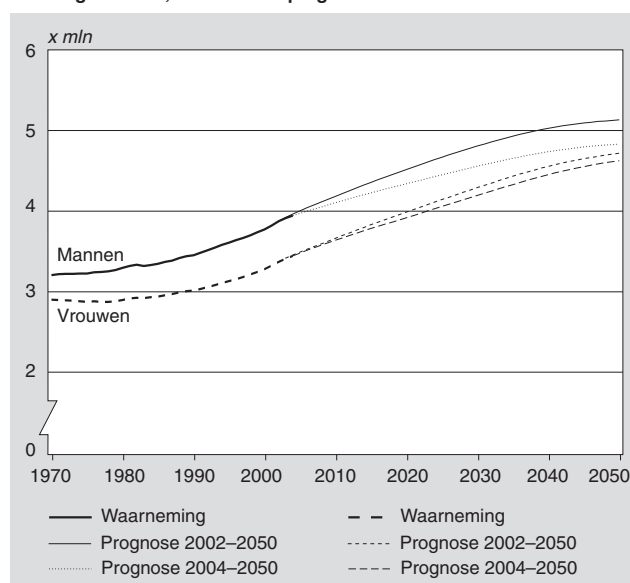
	Onge- huwd	Gehuwd	Verwe- duwd	Geschei- den	Totaal
<i>x 1 000</i>					
mannen					
Waarneming	3 944	3 521	168	413	8 046
Prognose 2002–2050	3 965	3 503	174	424	8 066
Vershil	-21	18	-6	-11	-20
vrouwen					
Waarneming	3 446	3 513	710	544	8 212
Prognose 2002–2050	3 454	3 497	716	551	8 218
Vershil	-9	16	-6	-7	-6

Veranderingen in het aantal gehuwden worden vooral bepaald door het aantal huwelijken en echtscheidingen. Prognosefouten in het aantal huwelijksluitingen en echtscheidingen leiden dus tot prognosefouten in het aantal gehuwden. Een vergelijking van de prognosefouten in de staat met die in de grafieken 1, 6 en 7 roept evenwel een vraag op. In de prognose 2002 werd voor 2004 een te groot aantal huwendes (eerste huwelijken en hertrouwhuwelijken van gescheiden en verweeduwde mannen) voorspeld. Desondanks is het voorspelde aantal gehuwden op 1 januari 2004 beduidend lager dan het waargenomen aantal gehuwden. In de monitoring van de vorige prognose (De Jong en Van Huis, 2003) is deze paradox ook waargenomen. De verklaring lag in de voorspelling van de burgerlijke staat van immigranten in combinatie met omissies in de registratie. Bij gemeenten kan namelijk onzekerheid bestaan over de burgerlijke staat van een immigrant. Als bij immigratie de burgerlijke staat 'gehuwd' nog niet kan worden vastgesteld aan de hand van een officieel brondocument, dan wordt in de migratiestatistiek de burgerlijke staat van de immigrant op ongehuwd gezet. Blijkt nadien dat de immigrant inderdaad gehuwd is, dan wordt de burgerlijke staat van de betreffende persoon in de GBA aangepast, terwijl de burgerlijke staat in het migratiebericht (ongehuwd) ongewijzigd blijft.

6. Minder gehuwden, meer ongehuwden

De samenstelling van de bevolking naar burgerlijke staat zal sterke veranderingen ondergaan. Het aantal ongehuwde personen stijgt fors, van 7,4 miljoen in 2004 naar bijna 9,5 miljoen in 2050. Deze toename van 2,1 miljoen is beduidend groter dan de groei van de totale bevolking in dezelfde periode met 0,6 miljoen. Uit grafiek 10 blijkt dat het tempo waarin het aantal ongehuwden groeit na 1990 is versneld. In de toekomst neemt deze groei weer af. Tegen het midden van deze eeuw zal het aantal ongehuwden vrijwel constant zijn. Verder blijkt uit de grafiek dat het aantal ongehuwde mannen bijna een half miljoen hoger is dan het aantal ongehuwde vrouwen. Dit verschil komt voor een

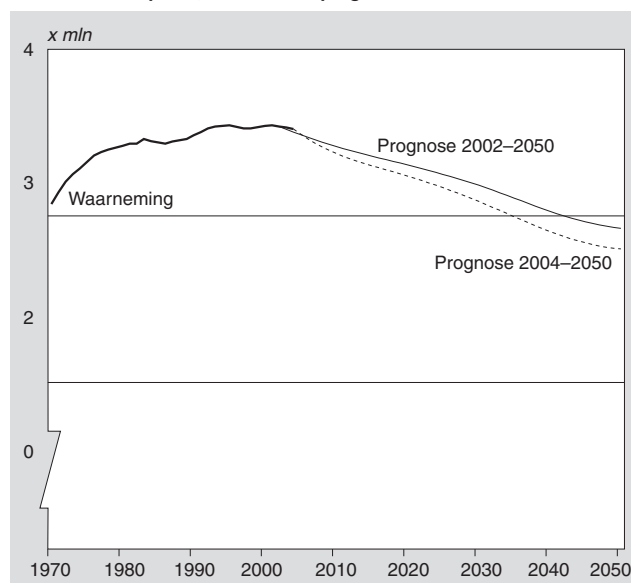
10. Ongehuwden, huishoudensprognose 2002–2050 en 2004–2050

groot deel doordat er meer jongens dan meisjes worden geboren: op 100 meisjes ongeveer 105 jongens. Ook is van invloed dat gescheiden en verweduwde mannen vaker hertrouwen dan gescheiden en verweduwde vrouwen. Hierdoor concurreren ongehuwde mannen op de huwelijksmarkt met gescheiden en verweduwde mannen. De toekomstige ontwikkeling van het aantal ongehuwde vrouwen volgens de prognose 2004 wijkt vrijwel niet af van de ontwikkeling volgens de prognose 2002. Bij mannen ligt het niveau wel aanzienlijk lager dan in de vorige prognose. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt doordat in de nieuwe prognose een structureel lager aantal immigranten (voor een groot deel ongehuwde mannen) wordt verondersteld dan in de vorige prognose.

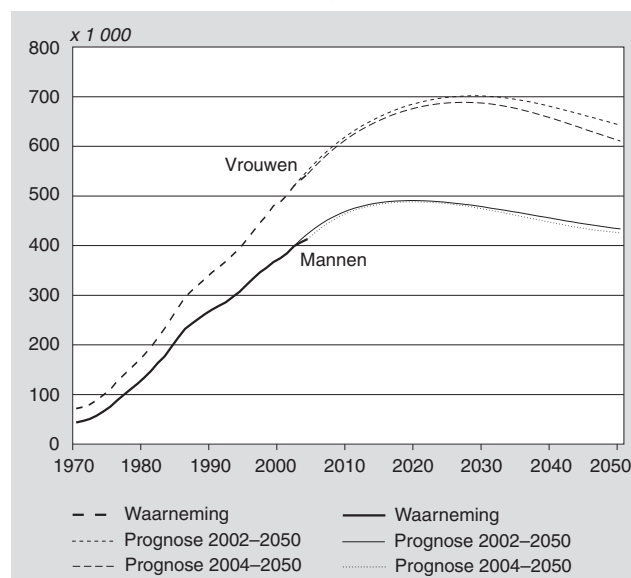
Het aantal gehuwde paren is de afgelopen vijftig jaar met circa 3,5 miljoen vrijwel constant geweest (*grafiek 11*). In de toekomst zal het aantal gehuwde paren echter continu dalen, tot 2,8 miljoen in 2050. Ten opzichte van de prognose 2002 is in de nieuwe prognose sprake van een iets sterkere daling van het aantal gehuwden. Dit hangt grotendeels samen met de neerwaartse bijstelling van de bevolkingsgroei vanwege een lager migratiesaldo (De Jong, 2005a en 2005b).

11. Gehuwde paren, huishoudensprognose 2002–2050 en 2004–2050

Het aantal gescheiden personen is de afgelopen drie decennia sterk gegroeid (*grafiek 12*). Deze groei zal voortgaan tot ongeveer 2020, wanneer een stabiel niveau wordt bereikt. In 2004 zijn er 950 duizend gescheidenen, tegen ruim 1 miljoen in 2050. Het aantal gescheiden vrouwen is groter dan het aantal gescheiden mannen, omdat mannen vaker voor een tweede keer trouwen dan vrouwen. In de nieuwe prognose komt het aantal gescheidenen op korte termijn vrijwel overeen met het verwachte aantal in de prognose 2002–2050. Dit komt grotendeels doordat de echtscheidingsveronderstelling van de vorige prognose in de nieuwe prognose is gehandhaafd. Op de lange termijn komt het aantal gescheiden personen daarentegen iets lager uit. Dit hangt voornamelijk samen met de lagere bevolkingsgroei volgens de prognose 2004–2050.

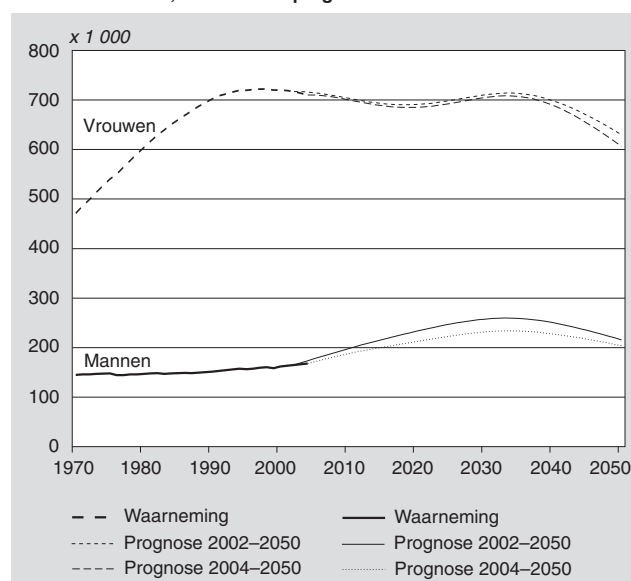
12. Gescheidenen, huishoudensprognose 2002–2050 en 2004–2050

Het aantal verweduwde mannen is al drie decennia vrijwel constant (*grafiek 13*). In de toekomst neemt dit aantal licht toe. In de bevolkingsprognose is verondersteld dat het verschil in de levensverwachting bij geboorte tussen mannen en vrouwen langzaam zal afnemen. Het huidige verschil van 4,7 jaar (in het voordeel van vrouwen) zal slinken tot 3,0 jaar in 2050 (De Jong, 2005b). Door het teruglopen van dit sekseverschil lopen mannen in de toekomst een grotere kans om te verweduwen. Mede door de vergrijzing zal het aantal van 170 duizend weduwnaars in 2004 toenemen tot 230 duizend in 2030.

Het aantal verweduwde vrouwen is tussen 1970 en 2000 vrijwel continu gestegen. Deze ontwikkeling hangt samen met het aanvankelijk toenemende sekseverschil in de levensverwachting. Hierdoor liepen vrouwen een grotere kans om te verweduwen. Het afgelopen decennium is het verschil in levensverwachting weer afgenomen en in de toekomst zal sprake zijn van een verdere afname. Het aantal weduwes zal in verband hiermee niet verder stijgen. De

13. Verweduwden, huishoudensprognose 2002–2050 en 2004–2050

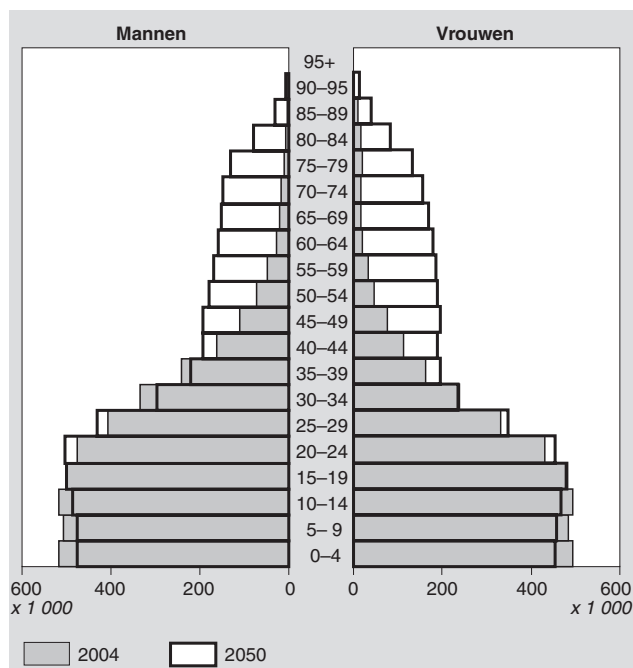

komende decennia schommelt het aantal verweduwde vrouwen rond de 700 duizend.

7. Forse groei aantal oudere ongehuwden

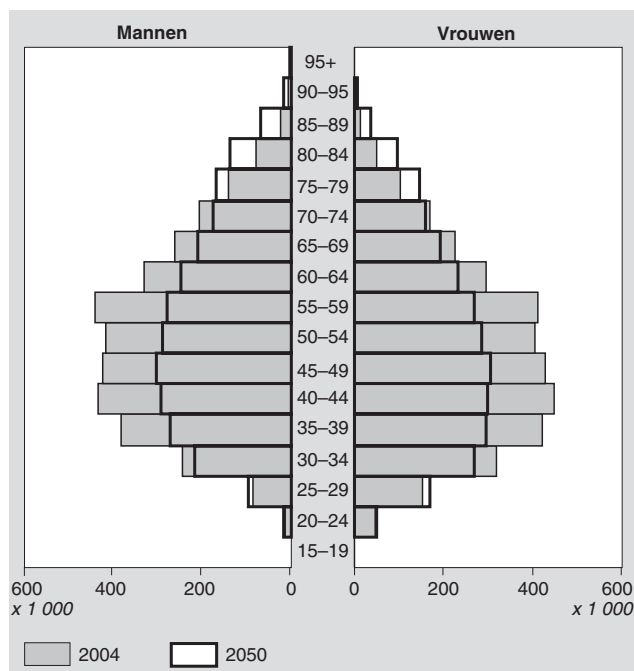
In de toekomst zal niet alleen de verdeling van de bevolking naar burgerlijke staat sterk veranderen, maar ook de verdeling naar leeftijd. In 2050 zal tot ongeveer 30-jarige leeftijd het aantal ongehuwden vrijwel gelijk zijn aan het huidige aantal (*grafiek 14*). Op hogere leeftijden zullen er in 2050 echter beduidend meer ongehuwden zijn. Deze veranderingen kunnen niet uitsluitend worden toegeschreven aan toekomstige trends in huwelijkssluiting en scheiding. Ze zijn voor een belangrijk deel ook het gevolg van historische trends. Zo is het percentage mensen dat ooit zal trouwen in het verleden sterk gedaald. In 2004 zijn op hogere leeftijd relatief weinig mensen ongehuwd, omdat in het verleden het huwelijk nog min of meer vanzelfsprekend was.

14. Leeftijdsofbouw ongehuwden, 2004 en 2050

Ook het leeftijdsprofiel van gehuwden zal in de toekomst sterk veranderen (*grafiek 15*). Deze veranderingen hebben vooral betrekking op de leeftijdsgroep van 35 tot 60 jaar. Het aantal gehuwden in deze leeftijdsgroep zal sterk afnemen. Het leeftijdsprofiel van gehuwden verandert onder meer door wijzigingen in het aantal eerste huwelijkssluitingen, echtscheidingen en hertrouw door gescheidenen en verweduwd. Ontwikkelingen in de eerste huwelijkssluiting zijn voor de prognose dan ook van groot belang. De toekomstige sterke daling van het aantal gehuwden in de leeftijdsgroep van 35 tot 60 jaar is vooral toe te schrijven aan de daling van de eerste huwelijkskans die in het verleden plaatsvond. In mindere mate draagt de toename van het aantal echtscheidingen in het verleden en de afname van het aantal personen dat hertrouwt aan deze daling bij.

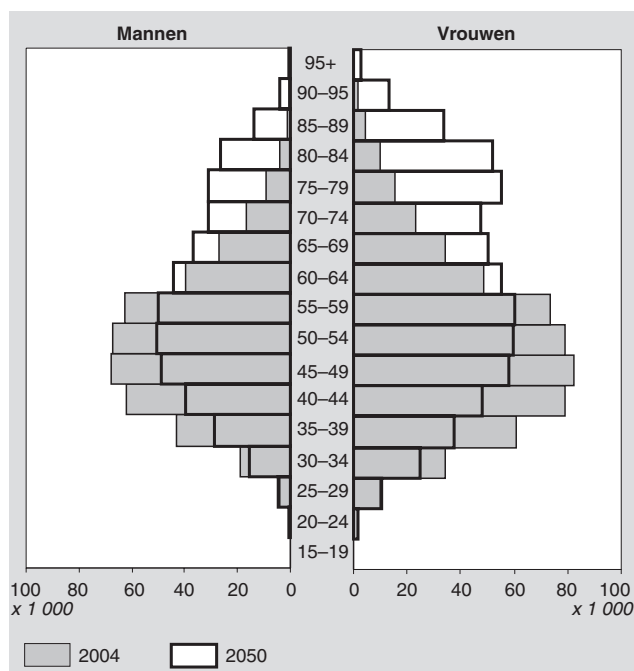
15. Leeftijdsofbouw gehuwden, 2004 en 2050

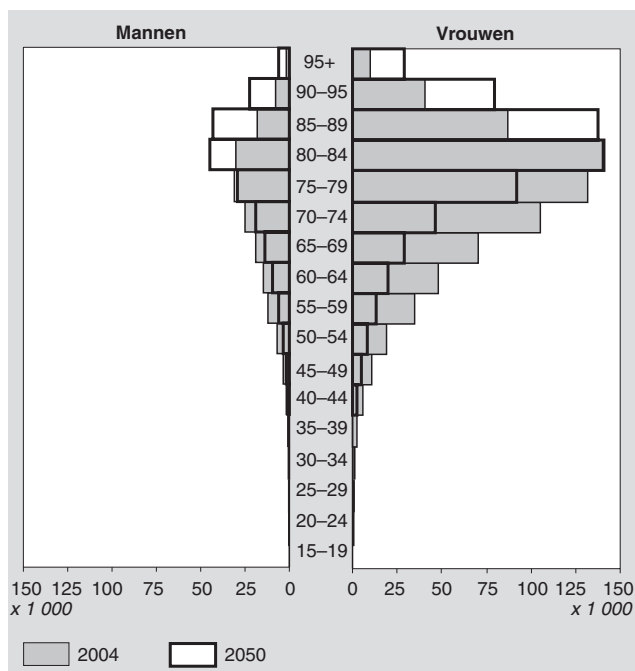
In 2050 zal het aantal gescheiden personen van 60 jaar of ouder fors zijn gestegen (*grafiek 16*). Dit is een gevolg van het feit dat de echtscheidingskans in het verleden is toegenomen van ongeveer 10 procent in 1970 naar bijna 30 procent in 2004. Een groot deel van de huidige gescheidenen van middelbare leeftijd zal geen nieuw huwelijk kunnen of willen aangaan, wat zal leiden tot een stijging van het aantal gescheidenen op hogere leeftijd. Voor vrouwen is deze stijging overigens nog iets groter, omdat hun hertrouwkansen kleiner zijn.

Het aantal verweduwde vrouwen zal in 2050 tot ongeveer 80-jarige leeftijd lager zijn dan in 2004 (*grafiek 17*). De daling van de eerste huwelijkssluiting die in het verleden

16. Leeftijdsofbouw gescheidenen, 2004 en 2050

17. Leeftijdsofbouw verzuwuwden, 2004 en 2050

plaatsvond, zal in de toekomst leiden tot minder gehuwden. Dit heeft weer tot gevolg dat er op den duur minder verzuwuwden zullen zijn. De levensverwachting zal bovendien verder toenemen, waardoor op iets jongere leeftijd eveneens minder mensen verzuwuwd zullen raken. Deze daling van het percentage verzuwuwden is bij vrouwen sterker dan bij mannen, omdat de stijging van de levensverwachting bij mannen sterker zal zijn dan bij vrouwen. Hierdoor zullen laatstgenoemden minder vaak het overlijden van hun huwelijkspartner meemaken. Vanaf ongeveer 80-jarige leeftijd zullen er, grotendeels als gevolg van vergrijzing, in 2050 echter meer verzuwuwde mannen en vrouwen zijn dan in 2004.

Literatuur

Alders, M. en A. de Graaf, 2001, Kinderwens en huwelijk. In: Garssen, J. et al. (red.), Samenleven. Nieuwe feiten over relaties en gezinnen. CBS, Voorburg/Heerlen.

Alders, M. en C. Harmsen, 2004, Bijna 5 duizend flitsscheidingen in 2003. Bevolkingstrends 52(3), blz. 64–66. CBS, Voorburg/Heerlen.

Beer, J. de, 1991, Geboorteontwikkeling wordt beïnvloed door vertrouwen in de economie. Maandstatistiek van de Bevolking 39(9), blz. 12–20. CBS, Voorburg/Heerlen.

Giersbergen, N.P.A. en J. de Beer, 1997, Geboorteontwikkeling en consumentenvertrouwen: een econometrische analyse. Maandstatistiek van de Bevolking 45(11), blz. 23–27. CBS, Voorburg/Heerlen.

Harmsen, C. en H. Nicolaas, 2005, Huishoudensprognose 2004–2050: ontwikkelingen naar huishoudenspositie. Bevolkingstrends 53(2), blz. 28–32. CBS, Voorburg/Heerlen.

Huis, M. van, 2005, Flitsscheiding blijft populair. Webmagazine, 23 mei 2005. CBS, Voorburg/Heerlen.

Jong, A. de, en L. Steenhof, 2001, Huishoudensprognose 2000–2050: huwelijk blijft populair. Maandstatistiek van de Bevolking, mei 2001, blz. 12–20. CBS, Voorburg/Heerlen.

Jong, A. de, en M. van Huis, 2003, Huishoudensprognose 2002–2050: ontwikkelingen naar burgerlijke staat. Bevolkingstrends 51(2), blz. 66–74. CBS, Voorburg/Heerlen.

Jong, A. de, 2005a, Bevolkingsprognose 2004–2050: maximaal 17 miljoen inwoners. Bevolkingstrends 53(1), blz. 12–18. CBS, Voorburg/Heerlen.

Jong, A. de, 2005b, Bevolkingsprognose 2004–2050: veronderstellingen. Bevolkingstrends 53(1), blz. 19–23. CBS, Voorburg/Heerlen.